

Voľné pokračovanie  
románu *Doppler*



Erlend Loe  
**KAMIONY  
VOLVO**

premedia

premedia



ERLEND LOE

# KAMIÓNY VOLVO

premedia

This translation has been published with the financial support of NORLA

Erlend Loe  
**KAMIÓNY VOLVO**

Volvo lastvagnar

Prvé vydanie

Jazyková redakcia Martin Grbjar  
Grafická úprava textu Izabela Koska  
Obálka Martin Mistrík ([www.zelenaluka.sk](http://www.zelenaluka.sk))

[www.premedia.sk](http://www.premedia.sk), [info@premedia.sk](mailto:info@premedia.sk)  
[www.facebook.com/premedia.sk](https://www.facebook.com/premedia.sk)  
[www.twitter.com/\\_premedia](https://www.twitter.com/_premedia)  
Tlač Těšínská tiskárna, a.s.

Copyright © Erlend Loe, 2005  
© CAPPELEN DAMM a. s., 2005  
Preklad © Jozef Zelizňák, 2014

All Rights Reserved

**ISBN 978-80-8159-110-5**

„Fuck you I won't do what you tell me!“  
RAGE AGAINST THE MACHINE



Maj Britt už nesmie chovať andulky. Súd to potvrdil jednoznačne.

Už NIKDY nebude môcť vlastniť andulky ani sa o ne starať. Inými slovami, môže rovno zabudnúť, že by ju ešte niekedy budil spokojný štebot zo zakrytých klietok, čo sa jej celé roky ozýval obývačkou v nekonečnom švédskom lese.

NESMIE chovať andulky.

Ani iné vtáčiky s podobným tvarom zobáka. Pritom je zvláštne, že iné vtáky ju nezaujímajú. Ved' na čo by jej boli?

Len čo padol rozsudok, uvedomila si, že ak nebude mať andulky, všetko je márne.

Okrem toho musela zaplatiť pokutu šesťtisíc korún. A tolko peňazí nemala. Vystavili jej splátkový kalendár v banke Skandinaviska Enskilda. Každý mesiac jej z už aj tak skromného dôchodku strhávajú dvesto korún.

Od toho hrozného dňa uplynulo už niekoľko rokov, no neprejde hodina, aby ju pri spomienke nepichlo pri srdci. Ovplyvňuje to každý jej



krok. Na to poníženie v nijakom prípade nezabudla. Naopak, nesie ho nad hlavou ako praporek. Istým spôsobom jej otvorilo oči.

Do tragédie s andulkami žila život šikovnej a skromnej gazdinky. Ako väčšina žien svojej generácie hovorila málo a nemala takmer na nič vlastný názor. Venovala sa výlučne deťom, umývaniu riadu a ďalším činnostiam, čo nevidieť mimo štyroch stien vlastného domova.

Po udalosti s andulkami sa na svet začala dívať inými očami.

A pochopila, že musí konať.

Maj Britt s andulkami a Maj Britt bez anduliek sú dve rôzne osoby.

Andulková Maj Britt bola až dojímavovo šťastná. Trpezlivo čakávala, kým sa jej muž vráti na víkend z fabriky v Göteborgu (a neskôr z fabriky v meste Umeå), vychovávala deti, piekla, starala sa o zemiačisko a sledovala, ako ročné obdobia lomcujú obrovským listnáčom uprostred dvora, mimochodom, bol to dub. A neskôr, keď sa deti odsťahovali do veľkých miest, aby objavovali svet na vlastnú päsť, neúnavne menila vodu andulkám, sypala im zrnká a upevňovala malé kúsky jabĺčka (zo záhrady) do kovových mriežok na klietkach, ktoré udržiavala v dokonalej čistote. Vzhľadom na všetko, čo som doteraz napísal, určite ste nepochybovali, že boli čisté, no teraz som to povedal celkom jasne a tým ešte zdôraznil.

Bezandulková Maj Britt sa hnevá. Hnevá sa na miestnej aj na globálnej úrovni.

Hnevá sa na švédsky právny systém. Nemá rada štát. Banke Skandinaviska Enskilda želá

len to najhoršie. Vyčíta firme Volvo – nákladné autá, že nikdy neoceníla Birgerov významný prínos pre vývoj nákladných vozidiel, a každý večer sa modlí k Bohu, aby sa predavač v Karlstade, ktorý jej odmieta predať nové andulky, šmykol na schodoch do obchodu, vrazil si kľučku dverí do nosových dutín alebo aspoň do hltanu.

Inak, aj na Boha sa hnevá. Ešte ho však neodpisuje. Necháva mu pootvorené dvere. S kým iným by sa rozprávala?

Samozrejme, že Maj Britt zašla príďaleko. O tom niet pochýb. A aj sama si to uvedomuje. Dnes ju to trápi. A ľutuje to. Rada by vrátila čas. No keď Birger zomrel, zatemnil sa jej mozog a po desaťročí správneho zaobchádzania s andulkami jej napadlo – každý môže mať občas zlý deň – že andulky musí malá hrčka na ich zobáku trápiť. Dospela k názoru, že tieto ich pseudonosy sú omylom prírody a treba ich odstrihnúť manikúrovými nožničkami. Jednou rukou držala andulku, druhou strihala.

A to sa očividne nesmie.

Namiesto toho, aby jej ponúkli pomoc a odbornú starostlivosť, systém ju postavil pred súd, ponížil ju a vzal jej možnosť stretávať sa s jedinými bytosťami, ktoré jej rozumejú a ktorým chce aspoň trochu rozumieť aj ona.

Maj Britt bývala na svojom malom statku deväťdesiatdva rokov. Vyrastala tam s rodičmi a siedmimi súrodencami. Keď sa všetci odsťahovali, rodičia zostarli a opustili ju, rozhodla sa zostať. Na scéne sa zjavil Birger a aj jemu sa, našťastie, v lese páčilo. Veľa lovil a rybárčil. Ticho mu neprekážalo. Cítil sa dobre. Keď sa v štyridsiatych rokoch zamestnal vo firme Volvo – nákladné autá v Göteborgu, Maj Britt sa chvíľu trápila, no časom akceptoval fakt, že Maj Britt nemá čo v Göteborgu hľadať, a rozhodol sa pendlovať. Prvých dvadsať rokov dochádzal domov každý týždeň, no potom ho na vlastnú žiadosť preložili do fabriky v severošvédskom meste Umeå a nechodil celé mesiace. Až keď sa zlepšili cesty, začal aj odtiaľ chodiť raz za týždeň. Sedemsto či osemsto kilometrov jedným smerom. Počúvali príbehy iných ľudí, ktorí tiež musia cestovať ďaleko za prácou, a naučili sa s tým žiť. Ľudia sú rôzni. Niektorí cestujú za prácou krátko, iní dlho. V rádiu okrem toho

spomínali muža, ktorý trikrát týždenne cestuje tristošesťdesiat kilometrov, aby hral v hudobnom súbore.

Okres Eda sa s Maj Britt trápi už niekoľko rokov. Na staré kolená im začala robiť problémy. Ťažko chodí, no odmieta návštevy lekára, lebo ho (právom) upodozrieva, že ju začne prehovárať, aby sa presťahovala do starobinca, kde bude pod kontrolou a ľahšie budú brzdiť jej nápady. Vďaka látke, čo sa nečakane zjavila v jej živote (bude o nej reč neskôr), ľahšie znáša bolesť a chodí s pomocou starých lyžiarskych paličiek z bambusu. Drží sa ich ako poslednej slamky. Pozná ju celá dedina. Prastará vyschnutá baba sa s námahou ťahá ulicou s pomocou lyžiarskych palíc. Nezasvätený divák by si myslel, že sa v súlade s generáciou päťdesiatnikov a šesťdesiatnikov vrhla na *nordic walking*, no pravda je celkom iná. Jej bambusové paličky nemajú nič spoločné so snahou športovať. A keby tušila, čo to je *nordic walking*, určite by ním opovrhovala. Paličky sú pre ňu jediná možnosť, ako sa hýbať. Keď si líha spať, opiera si ich o nočný stolík. A inak ich neodkladá ani na chvíľu. Drevené parkety má celé

podobané kovovými špičkami, no to ju netrápi. Už dávno sa nestará, ako vyzerajú parkety – nech si všetko vyzerá, ako chce.

Ľudia z okresu nevedia, ako sa k nej správať. Na jednej strane cítia morálnu povinnosť pristupovať s úctou k najstaršej žene dediny, nikto však nepochybuje, že jej už niet pomoci. Dospeli k názoru, že ak jej občas podstrčia nejakú dobrotu, asi ako psovi, ušetria si problémy. Lebo Maj Britt sa nikdy nevzdá. Zavolá, príde, sadne si a čaká, hoci jej jasne povedali, že ten, s kým sa chce rozprávať, tu nie je. Nebojí sa nikoho. Pochopila svoje práva a stala sa tak nočnou morou byrokratov. Nemajú ju radi, no sú povinní jej pomáhať, a Maj Britt to naplno využíva. Občas, najmä v telefóne, pôsobí príjemne a rozumne, ľahko tak dosiahne svoj cieľ. Tak si, napríklad, na miestnom úrade práce vynútila prijatie na kurz réžie, hoci je určený ľuďom v aktívnom veku, ktorí sa potrebujú preškoliť, aby sa opäť zaradili na trh práce. Pred niekoľkými mesiacmi sa zúčastnila na osemtyždňovom internetovom kurze a napriek svojmu vysokému veku získala finančný príspevok na zakúpenie počítača. Stojí na jej kuchynskom stole. Maj Britt pokladá kuchyňu za najdôležitejšiu miestnosť v dome. Nie je veľká, no všetko tu má na dosah, piecku, rádio, kávovar, fotografie detí, vnúčat aj pravnúčat,\* výhľad na dub vo dvore a polia, čo prenajala susedovi, ktorého meno si nepamätá.



\* pozn. na tému detí, vnúčat a pravnúčat

Maj Britt má dvoch chlapcov, Göstu a Hasseho, obaja sú sedemdesiatnici. Gösta učil celý svoj dospelý život na škole v Helsinkách, kde zostal bývať aj na dôchodku, lebo jeho deti (čert vie, ako sa volajú) a vnuci tam bývajú tiež, a aj preto, že si tam zvykol. Medzi Fínmi sa cíti dobre. Hasse je farmaceut na dôchodku, býva v Štokholme a trpí na tvárovú slepotu, čo mu robí život o čosi ťažším, než je bez toho. Nespoznáva priateľov, čo plodí celý rad zvláštnych a aj nepříjemných situácií. Občas nespoznáva ani vlastné dve deti. Identifikuje ich podľa šiat a áut, z ktorých vystupujú. Jeho starší syn nosil niekoľko rokov bradu, vtedy to išlo, no bez brady splýva Hassemu so zvyškom sveta. V poslednom čase sa o jeho chorobu začali zaujímať aj odborníci, a tak je nádej, že sa im časom podarí izolovať a azda aj zničiť gén, čo ju spôsobuje. Ani Gösta, ani Hasse nechodia za mamou

často. Raz, možno dvakrát do roka. Vnúčatá a pravnúčatá ju navštevujú ešte zriedkavejšie. A keď pred niekoľkými rokmi na Štedrý večer načapali Maj Britt, ako užíva látku, tlmiacu bolesť a meniacu osobnosť človeka (vrátíme sa k nej neskôr), obaja synovia to tak trochu zabalili. Vždy, keď sa dá, vracajú sa k ponuke z okresu na miesto v starobinci. Nevedia sa zmieriť s novým smerovaním jej života. A hoci Hasse vo svojich farmaceutických časopisoch číta, že v iných častiach sveta začali spomínanú látku predpisovať ako liek proti bolesti, pokladá mamin zvyk za neslýchaný a nevie sa s ním zmieriť. Nespoznáva už ani jej výraz tváre. Čo to je za čudnú ženskú? pýta sa občas v duchu, kým si nespomenie, že to je jeho vlastná matka, a opäť zosmutnie.

Každý, kto si myslí, že sa potrebuje dozvedieť čosi viac o tvárovej slepote, môže si otvoriť stránku <http://www.choisser.com/faceblind> a vlastným tempom si prečítať, čo táto choroba spôsobuje. Tí, ktorí to nepotrebujú, môžu si čítať o niečom inom, alebo sa ísť prejsť v peknom počasí.

Vďaka počítaču sa Maj Britt venuje subverzívnej činnosti (ako to sama nazýva) v podobe vlastnej stránky. Ide jej to pomaly, no keď má svoj deň, aktualizuje ju a zverejňuje na nej protesty proti tomu aj tamtomu a vyzýva ľudí celého sveta na vzburu. Ak sú, napríklad, na Srí Lanke, Maj Britt ich vyzýva, aby išli do hôr a vyjadrili svoj odpor voči životným a pracovným podmienkam zberačov čaju. Pracujú za bagateľ, žijú v neakceptovateľných pomeroch, nemajú šancu vybrať si iný život a Maj Britt zastáva názor, že by sme na to mali myslieť, keď si sadáme k teplej šálke čaju a nechávame voľne plynúť myšlienky. Nieкто sa nadrel, aby sme si mohli zaliať čaj. Chce, aby sme to vedeli. Chce nám pripomenúť, že čaj, ktorý je naším tichým útočiskom pred svetom, predstavuje pre iných celoživotné utrpenie.

K informáciám o týchto skrivodlivostiach sa dostáva čítaním časopisov, novín a surfovaním na internete. Po anglicky sa jej číta ťažko, no aj v jazykoch, ktorým rozumie, je dosť informácií –

v švédčine, v nórčine a v núzdi aj po dánsky. Maj Britt je spokojná s výhodami internetu. Otvoril jej nové možnosti. Štokholmská firma obchodujúca so zdravou výživou mala dokonca záujem o inzerciu na jej stránke. Maj Britt ich poslala do pekla, potom to oľutovala, zavolała im späť, a od toho dňa jej stránku zdobí štíhly inzerát na výživový doplnok, obsahujúci veľké množstvo polynenasýtených mastných kyselín. Časopisy a noviny, čo nemá predplatené, si číta v knižnici. (Knižnica má byť atraktívnym miestom pre celoživotné vzdelávanie. Knižnica má byť výkladnou skriňou okresu Eda na poli novej techniky a vysokej informačnej kompetencie). Občas si berie veci na čítanie aj domov. Inými slovami, kradne. A robí to tak často, že si musela vyrobiť v izbe poličku na časopisy. Aby jej uvoľnila miesto, vyhodila celú stenu s tanierikmi zdobenými modrými kvietkami (*a variety of outstanding designs and porcelain craftsmanship*), čo zbierala takmer šesťdesiat rokov. Po udalostiach s andulkami ich naraz vnímala ako odpad, zahodila ich čo najďalej do záhrady a niekoľkokrát prešla traktorom. Nechcela dopriať iným zberateľom v regióne radosť, ktorú by im nepochybne spôsobila možnosť kúpiť si takmer kompletnú zbierku na blšom trhu za pár korún.

Okrem konkrétnych príkladov nespravodlivosti prejavuje na svojej stránke aj pobúrenie, o kto-